

ข่าวสารจากโรคระบาดทั่วโลกสู่โรคประจำถิ่น Information of Pandemics to Endemics

พวกเราทุกคนคือผู้รอดจากโรคโควิด-19 ระบาดระดับโลกจากปลายปี 2562 จนถึงปี 2565 ประสบการณ์ตรงของการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จะเป็นองค์ความรู้ที่ใช้กับการอยู่ร่วมกับโรคประจำถิ่นในระบบสุขภาพที่ซับซ้อนต่อไป

องค์การอนามัยโลกในวัย 72 ปีของการก่อตั้ง ยังไม่เคยมีประสบการณ์ของการระบาดระดับโลกมาก่อน ในช่วง 2-3 เดือนแรกของการพบโรคที่ยังไม่มีชื่อเป็นทางการนั้น มีความเสียหายระดับโลกที่เป็นผลกระทบจากข่าวสารยุคดิจิทัล การระบาดของโรค SARS (severe acute respiratory syndrome) ที่มีรายงานโรคเพียง 7,200 คน เสียชีวิตไม่ถึง 600 คน ซึ่ง Rothkopf⁽¹⁾ ได้สร้างคำขึ้นมาใหม่จาก information สนธิกับ epidemic เป็น infodemic เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ปัจจัยแทรกซ้อนที่ควบคุมโรคได้ยาก โดยองค์การอนามัยโลกเตือนให้ระวัง infodemic ก่อนที่จะบัญญัติชื่อโรค corona virus 2019 เพื่อไม่ให้เป็นการตีตราแหล่งพบโรคที่แรก และยกระดับให้เป็น pandemic เหตุการณ์ทั้งหมดนี้ใช้เวลา 3 เดือน

ความไม่รู้เป็นสิ่งแน่นอนเพราะความจริงที่เรารับรู้มีเพียงน้อยนิด ยังมีเรื่องที่เราไม่รู้อีกมาก โรคโควิด-19 เป็นโรคอุบัติใหม่ แต่สามารถค้นหาความรู้ใหม่บนฐานความรู้เก่าหรือระเบียบวิธีแบบฉบับทำได้ง่ายขึ้นและไวขึ้น แต่ข้อค้นพบใหม่นั้นจะเป็นความจริงที่คงทนหรือไม่ อาจใช้เวลาไม่เท่ากันในการพิสูจน์จากหลักฐานเชิงประจักษ์ ข้อความในย่อหน้านี้ย่อความหมายของคำต่างๆ มากมายที่เกิดในยุคความปรกट

ใหม่ มีทั้ง misinformation, disinformation^(2,3,4,5) และ malinformation⁽²⁾

ความคลาดเคลื่อนของข่าวสาร หรือ misinformation เกิดขึ้นทั่วไปเนื่องจากยังมีช่องว่างแห่งความรู้ทั่วไป การเผยแพร่ข่าวสารที่คลาดเคลื่อนโดยไม่ได้ตั้งใจ ถือว่าเป็น misinformation

ข่าวสารบิดเบือน หรือ disinformation เป็นความจงใจเผยแพร่ข่าวสารบิดเบือนเพื่อให้เกิดโทษหรือความเสียหาย

การใช้ข่าวสารในทางมิชอบ หรือ malinformation เป็นการละเมิดหลักธรรมาภิบาลของการใช้ข่าวสารที่เป็นความจริงและไม่เป็นความจริง เช่น การเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลต่อสาธารณะ

ตัวอย่างกรณี infodemic ที่เกี่ยวกับโควิด-19 ในประเทศไทย จากการศึกษาของกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ที่เผยแพร่ใน Bangkok Post⁽⁶⁾ พบว่า ระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2563 ถึง 15 มิถุนายน 2564 แต่ละวันจะมีข้อความเกี่ยวกับ โควิด-19 มากกว่า 34,600 ข้อความ เผยแพร่ในสื่อสังคมของประเทศไทย ดังนั้นตลอดหนึ่งปีครึ่ง มีข้อความไม่น้อยกว่า 18,429,723 ข้อความ ได้รับความสนใจ (engagements เช่น แชร์ต่อ) 2,828,377,211 ครั้ง เฉลี่ยได้รับความสนใจ 154 ต่อหนึ่งข้อความ และเฉลี่ยได้รับความสนใจ 63 engagements ต่อวินาที สถานการณ์ที่สมุทรสาครตอนระลอกสามยิ่งรุนแรงกว่า โดยเฉลี่ยได้รับความสนใจ 926 ต่อหนึ่งข้อความ

อีกตัวอย่างหนึ่งคือ การรวบรวมข้อมูลของศูนย์ต่อต้าน

ความเกลียดชังทางดิจิทัล (Center for Countering Digital Hate, CCDH) องค์กรเอกชนไม่แสวงกำไรของอังกฤษ/สหรัฐอเมริกา วิเคราะห์ข้อความ 812,000 ข้อความจาก Facebook และข้อความทวีตในเดือนมีนาคม 2564 พบว่าร้อยละ 65 เป็นข้อความที่มาจากบุคคลบิดเบือนข่าวสาร 12 คน และถ้าวิเคราะห์ข้อความบน Facebook อย่างเดียว ร้อยละ 73 ของข้อความต่อต้านวัคซีนโควิด-19 ก็มาจากบุคคลบิดเบือนข่าวสาร 12 คน ซึ่งหนึ่งในนั้นคือ Robert F Kennedy Jr หลานของอดีตประธานาธิบดีเคนเนดี ผู้รณรงค์คัดค้านอย่างยาวนานว่าวัคซีนเชื่อมโยงกับออทิสซึม และมากกว่าหนึ่งคนเป็นแพทย์⁽⁷⁾ สำหรับวิชาชีพแพทย์ที่อ้างหลักเสรีภาพในการพูด/เขียน ถูกคัดค้านว่าฟังไม่ขึ้น ถ้าแพทย์บิดเบือนข้อมูล เช่น คนไข้เป็นเนื้องอกสมอง แต่แพทย์บอกว่าไม่เป็น การประพจน์นี้ไม่ใช่เสรีภาพในการพูด แต่เป็นทุเรศปฏิบัติ⁽⁸⁾

ขณะที่ประเทศต่างๆ ทั่วโลกกำลังปรับการระบาดระดับโลกให้เป็นการระบาดประจำถิ่น ข่าวสารสาธารณะเพื่อให้การเปลี่ยนผ่านราบรื่น ทั่วถ้วน มีประสิทธิภาพ องค์การสุขภาพนานาชาติ^(3,4) และมหาวิทยาลัย⁽⁵⁾ มีข้อเสนอการจัดการกับข่าวสารคลาดเคลื่อนบิดเบือนไว้แล้ว รวมทั้งสื่อสังคมก็มีตัวอย่างการจัดการกับบุคคลบิดเบือนข่าวสารโดยระงับบัญชีการใช้สื่อสังคม⁽⁷⁾ หลังจากถูกเรียกร้องให้รับผิดชอบต่อสังคม ไม่ใช่เอาแต่อ้างเรื่องเสรีภาพ น่าติดตามศึกษาว่าการประกาศให้โควิด-19 เป็นโรคประจำถิ่นในประเทศไทย จะเกิดการเรียนรู้ในระบบสุขภาพอย่างไร

ศุภสิทธิ์ พรณารุณทัตย์

บรรณาธิการ

References

1. Rothkopf DJ. SARS also spurs an 'Information Epidemic'. Newsday (Combined edition) 2003 May 14: A29. [accessed 2022 Mar 16]. Available from: <https://www.proquest.com/docview/279705520>.
2. Santos-D'Amorim K, Miranda MKF. Misinformation, disinformation, and malinformation: clarifying the definitions and examples in disinfodemic times. [accessed 2022 Mar 16] Available from: <https://www.redalyc.org/journal/147/14768130011/html/>. DOI: <https://doi.org/10.5007/1518-2924.2021.e76900>.
3. Centers for Disease Control and Prevention. How to address COVID-19 vaccine misinformation. 2021 Nov 3 [accessed 2022 Mar 16]. Available from: <https://www.cdc.gov/vaccines/covid-19/health-departments/addressing-vaccine-misinformation.html>.
4. World Health Organization. Infodemic management 101. [accessed 2022 Mar 16]. Available from: <https://openwho.org/courses/infodemic-management-101>.
5. Kirk Sell T. Meeting COVID-19 Misinformation and Disinformation Head-On. The U.S. needs a national strategy to combat health-related misinformation and disinformation. [accessed 2022 Mar 16]. Available from: <https://publichealth.jhu.edu/meeting-covid-19-misinformation-and-disinformation-head-on>.
6. Bangkok Post. Gone Viral Covid-19 and "fake news" in Thailand. [accessed 2022 Mar 16]. Available from: <https://www.bangkokpost.com/specials/data-visualization/>.
7. The Guardian. Majority of Covid misinformation came from 12 people, report finds. [accessed 2022 Mar 16]. Available from: <https://www.theguardian.com/world/2021/jul/17/covid-misinformation-conspiracy-theories-ccdhd-report>.
8. Rubin R. When Physicians Spread Unscientific Information About COVID-19. 2022 Feb 16 [accessed 2022 Mar 16]. JAMA 2022;327(10):904-906. doi:10.1001/jama.2022.1083.